

2. Activiteitenplan

Specificatie aanvraag

Kernpunt:	Amsterdam
Totaal aantal deelnemers:	20
Gemiddelde kosten per deelnemer:	49.223*
Gemiddelde eigenbijdrage per deelnemer:	3.200
Duur gemiddeld traject per deelnemer (in maanden):	24

* *Inclusief stipendium van 13.450 euro*

Profiel instelling

2.1 Wat zijn de missie, visie en profiel van uw instelling?

Profiel

De Ateliers, opgericht door kunstenaars voor kunstenaars, is een kleinschalig, internationaal gerenommeerd kunstenaarsinstituut met meer dan vijftig jaar ervaring en expertise in talentontwikkeling in de beeldende kunst. Wij bieden circa twintig jonge kunstenaars een professionele werkomgeving waar zij zich gedurende twee jaar onder intensieve begeleiding van prominente vakgenoten, aan de hand van kritische ateliërgesprekken, kunnen ontwikkelen op het hoogste niveau in een internationale werkomgeving.

Per jaar melden zich tussen 500-700 jonge mensen aan waaruit wij tien getalenteerde kunstenaars selecteren. De Ateliers onderscheidt zich door de kleinschaligheid van het instituut en het eenvoudige concept. Alle aandacht gaat naar de kwaliteit van de frequente, intensieve begeleiding van de jonge kunstenaars (de deelnemers). Hierdoor is de betrokkenheid van deelnemers en begeleiders uitermate groot en gaat er zo weinig mogelijk energie verloren aan bijzaken.

Door de intensieve werkrelatie tussen deelnemers en begeleiders, en tussen deelnemers onderling, ontstaan hechte, duurzame, internationale netwerken.

De Ateliers is als enige van de postacademische instellingen een initiatief van het beroepsveld zelf. De begeleidende kunstenaars, de (kleine) staf en het bestuur dragen samen de verantwoordelijkheid voor het beleid. De prominente rol van de kunstenaar binnen een horizontale organisatievorm maakt De Ateliers uniek.

Missie

De Ateliers heeft als doel veelbelovende jonge kunstenaars in staat te stellen hun talent tot op het hoogste niveau te ontplooien. Naast intensieve begeleiding aan de hand van kritische ateliërgesprekken met kunstenaars met een gevorderde internationale carrière en netwerk, brengen wij een internationaal gezelschap getalenteerde leeftijdgenoten met elkaar in contact.

De Ateliers voelt zich verantwoordelijk jonge, gedreven mensen te helpen ontwikkelen in hun kunstenaarschap. Door het ondersteunen van jong talent door gerenommeerde vakgenoten heeft De Ateliers bewezen een substantiële bijdrage de kwaliteit van de beeldende kunst van de toekomst te leveren.

Visie

De Ateliers werkt vanuit de overtuiging dat de professionele ontwikkeling van een beginnende kunstenaar het best gedijt in de praktijk. Daarom bieden wij jonge kunstenaars de tijd, ruimte en middelen om zich volledig te concentreren op het ontwikkelen van het eigen werk en van zichzelf

als kunstenaar - in het atelier.

De kunstenaars die in 1963 De Ateliers hebben opgericht ontwikkelden een nieuw en uniek concept waar jonge kunstenaars in interactie en confrontatie met gevorderde kunstenaars zichzelf konden uitvinden en konden groeien in hun kunstenaarschap tot een excellent niveau. De ondernemende kunstenaars kwamen hiermee tegemoet aan een sterke behoefte onder aankomend kunstenaars en ontwikkelden zo een alternatief voor het conservatieve, traditionele kunstonderwijs van de jaren zestig en zeventig. Dit succesvolle model heeft veel navolging gekregen: het stond aan de basis van hervormingen in het kunstvakonderwijs in de jaren tachtig en gaf de aanzet tot de oprichting van verschillende postacademische instellingen.

De Ateliers is haar oorspronkelijke concept trouw gebleven, is bewust kleinschalig gebleven om de deelnemers continue kwaliteit te blijven bieden en het instituut financieel gezond te houden.

2.1.1 Doelgroep

De doelgroep bestaat uit jonge, talentvolle, kunstenaars die aan het begin staan van een professionele loopbaan. Onze deelnemers zijn sterk gemotiveerd en ambitieus. Ongeveer een derde tot de helft van de groep deelnemers is afkomstig uit Nederland: wij voelen ons verantwoordelijk voor de kwaliteit van de beeldende kunst in Nederland. Daarnaast komen kunstenaars uit alle windstreken. De meeste deelnemers hebben een kunstopleiding voltooid op BA of MA niveau. Een graad of diploma is geen vereiste voor toelating, ook autodidacten kunnen zich aanmelden. De Ateliers hanteert geen leeftijdslimiet. We richten ons met name op twintigers, een groep die, anders dan meer gevorderde kunstenaars, behoefte heeft aan intensieve feedback en open staat voor verandering en vernieuwing.

2.1.2 Positionering binnen en buiten de sector

De Ateliers is gehuisvest in het oudste academiegebouw van Nederland, een schitterend rijksmonument uit 1875 aan de Stadhouderskade in het centrum van Amsterdam. Het pand, ons eigendom, is speciaal ontworpen voor het maken van kunst en uitermate geschikt voor onze doeleinden. De Ateliers telt ruim twintig grote atelierruimtes, twee expositiezalen, een projectieruimte en enkele bescheiden werkplaatsen (zie 2.2.3 Technische Voorzieningen). Op het pand rust een culturele bestemming.

Met de Albert Cuyp Markt - het leven van alledag - om de hoek, ligt De Ateliers tevens enkele minuten loopafstand van het Museumplein, het cultureel hart van Nederland. Met verschillende instellingen in de stad en elders in Nederland wordt regelmatig samengewerkt, waaronder het Stedelijk Museum, De Appel Arts Centre, Kunstverein, Gemeentemuseum Den Haag, IDFA, TAAK, Amsterdam Art Weekend, Van Gogh Museum, Artez Fashion & Design en andere, commerciële, partijen (o.a. G-Star, C&A). Kunstenaars van De Ateliers bewegen zich in diverse circuits, sluiten niets of niemand uit en maken actief deel uit van het cultureel diverse leven in de buurt en in de stad.

De unieke werkwijze van De Ateliers, het intensief begeleiden van jonge beeldende kunstenaars, levert reeds decennia lang een belangrijke bijdrage aan de beeldende kunst in Nederland en daarbuiten. Voor velen is De Ateliers de bakermat van een internationale, succesvolle carrière. De lijst oud-deelnemers vermeldt gerenommeerde kunstenaars als Marlene Dumas (Zuid-Afrika), Joep van Lieshout (Nederland), Thomas Houseago (Engeland), Lara Almarcegui (Spanje), Tatiana Trouvé (Frankrijk), Aernout Mik (Nederland), Erik van Lieshout (Nederland), Urs Fischer (Zwitserland), Matthew Monahan (Verenigde Staten), Robert Zandvliet (Nederland), Keren Cytter (Israël), Taocheng Wang (China), Raed Yassin (Libanon), Ina van Zyl (Zuid-Afrika), Cristobal Leon (Chili) en Melvin Moti (Nederland). Hun werk wordt getoond in musea, galeries en biënnales wereldwijd (zie bijlage 1, Oud-deelnemers) en verzameld door particuliere verzamelaars, museum- en bedrijfscollecties. Als kweekvijver van de grote namen van de toekomst is De Ateliers een

prominente, onmisbare schakel in de keten van de kunsten.

Daarnaast is De Ateliers een belangrijke schakel voor ontwikkeling, productie en uitwisseling van kennis. Het is een plaats waar kunstenaars intensief over hun werk van gedachten kunnen wisselen en de nieuwste ontwikkelingen bespreken, zowel in de beslotenheid van het ateliergesprek als op het publieke podium van onze kunstenaarslezingen (zie 2.4.1).

In het buitenland staat De Ateliers eveneens hoog aangeschreven. Regelmatig worden wij uitgenodigd ons instituut te presenteren op internationale seminars en symposia, onder meer in ARCO (Madrid), Kunst Werke (Berlijn), Kunsthalle Bergen (Noorwegen), Centre PasqArt Biel (Zwitserland), Bezalel University (Tel Aviv) en Camden Arts Centre (Londen).

Kwaliteit

2.2 Welke activiteiten gaat uw instelling in de periode 2017-2020 verrichten?

De kernactiviteit is de selectie en individuele begeleiding van jonge, getalenteerde kunstenaars. Alle tijd, energie en middelen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van de begeleiding. Daarnaast organiseren wij kunstenaarslezingen en tentoonstellingen die toegankelijk zijn voor publiek. De nadruk op de intensieve uitwisseling tussen ervaren en beginnende vakgenoten (kunstenaars) is het onderscheidende kenmerk van De Ateliers.

2.2.1 Werving en selectie

De Ateliers werft kandidaten door een intensieve wervingscampagne in de maanden december en januari. Een *application call* wordt verspreid via sociale media, e-mailing, websites en advertenties in tijdschriften. (Gast)begeleiders, (oud-)deelnemers en professionals worden benaderd om potentieel geïnteresseerde kandidaten te attenderen op de mogelijkheid tot aanmelding. Elk jaar worden er kandidaten aanbevolen door bekende kunstenaars wereldwijd. De Ateliers participeert actief in voorlichtingsdagen op kunstacademies en in kunstinstellingen.

De belangstelling voor een werkperiode aan De Ateliers is overweldigend. Jaarlijks komen circa tien plaatsen beschikbaar. Daarvoor melden zich 500 tot 700 geïnteresseerden. 100 tot 150 van hen komen uit Nederland. De selectie wordt gemaakt door alle begeleidende kunstenaars. Beoordelingscriteria zijn beeldende kwaliteit van het werk, artistieke ambities, persoonlijkheid en potentieel voor toekomstige ontwikkeling. Onze unieke ateliers vragen om gebruikers die de ruimte ten volle benutten. De eerste fase bestaat uit voorselecties, een grove scheiding van kaf en koren. Daarna volgt een plenaire ronde waar alle begeleidende kunstenaars ieder hun eigen visie inbrengen en in gezamenlijke discussie komen tot een longlist van kandidaten. Na interviews met de laatste circa 24 kandidaten, wordt de uiteindelijke keuze bepaald.

De selectiecommissie let op de samenstelling van de groep deelnemers als geheel. We willen recht doen aan de verscheidenheid aan disciplines binnen de hedendaagse kunst. Zo stimuleren we inhoudelijk interessante wisselwerkingen. Doel is om een dynamische gemeenschap van individuen samen te stellen, waarbij deelnemers eveneens veel van elkaar leren.

Diversiteit

Bij de selectie wordt een evenwicht betracht tussen Nederlanders en buitenlanders, tussen mannelijke en vrouwelijke deelnemers, en tussen kunstenaars van verschillende disciplines. Voor De Ateliers is de samenstelling van een groep die artistiek, cultureel en wat sociale achtergrond betreft divers is van groot belang. Kunstenaars willen zich van elkaar onderscheiden. We creëren een constructieve werksfeer die een gezonde mengvorm is van competitie en collegialiteit.

Keuze verantwoordelijkheid

Met hun uiteindelijke keuze nemen de begeleiders de verantwoordelijkheid op zich om de nieuwe deelnemers zo goed mogelijk te begeleiden. Deze betrokkenheid vormt de basis voor de inhoudelijke begeleiding.

2.2.2 Inhoudelijke begeleiding

De inhoudelijke begeleiding in de vorm van individuele atelierbezoeken is frequent en intensief. De werkdruk is hoog. De deelnemers zijn de hele week aan het werk in en buiten het atelier, ze verkeren in een veeleisende omgeving. Gedurende twee jaar zijn deelnemers verwickeld in een voortdurende dialoog met de begeleidende kunstenaars. Alle deelnemers spreken met alle begeleiders, ongeacht de discipline die zij beoefenen. Uitgangspunt is dat deelnemers zich verhouden tot verschillende, soms tegenstrijdige opvattingen over kunst en kunstenaarschap. De discussie in het atelier en het intensieve contact met andere deelnemers verscherpen de persoonlijke visie, brengen de artistieke ontwikkeling in een stroomversnelling en brengen deelnemers tot beslissingen die bepalend zijn voor hun verdere kunstenaarschap. Zo worden deelnemers uitgedaagd zichzelf als kunstenaar als het ware opnieuw uit te vinden, om zelfbewust een artistieke positie te creëren, waar zij hun verdere loopbaan op kunnen voortbouwen en vernieuwen. De intensiteit en de frequentie van de begeleiding zijn karakteristiek en onderscheidend voor De Ateliers.

De begeleiders zijn beeldend kunstenaars uit een zo divers mogelijke achtergrond, met een vitale, internationale beroepspraktijk en een eigen, uitgesproken visie (zie bijlage 2). Vanuit hun maatschappelijke betrokkenheid leggen zij er eer in hun expertise op genereuze wijze te delen met jongere collega's en deze te coachen in het kunstenaarschap. Zij delen hun ervaringen en netwerken, bieden stimulans en inspiratie, en leggen connecties met andere ontwikkelingen waar ook ter wereld. Flexibele roostering stelt de kunstenaars in staat hun beroepspraktijk zo goed mogelijk te combineren met de begeleiding. Wekelijks zijn circa zeven begeleiders present. Begeleiders leggen altijd op dinsdag atelierbezoeken af, zodat zij elkaar ontmoeten en hun ervaringen in de ateliers kunnen delen en toetsen. De vorm, inhoud en kwaliteit van de begeleiding worden op deze manier permanent geijkt. Begeleiders worden uitgedaagd om in de discussies met de deelnemers het beste van zichzelf te geven. De begeleiders houden bovendien ook elkaar scherp. Het is voor ons van belang dat de begeleiders zelf zeer actief zijn als kunstenaar in hun werkpraktijk. Begeleiders werken niet bij ons in vaste dienst en worden betaald op basis van declaratie.

Naast de vaste begeleiders worden gastbegeleiders uitgenodigd voor atelierbezoeken. Gastbegeleiders vormen een verbreding van de bestaande expertise en vertegenwoordigen op hun beurt ook weer andere invalshoeken in de levendige discussies. We nodigen regelmatig gastbegeleiders uit in samenwerking met andere instellingen in Nederland en Europa. Buitenlandse gasten maken gebruik van twee eenvoudige kamers in het gastenverblijf in De Ateliers, zo besparen we op hotelkosten. Sommige gasten bezoeken De Ateliers incidenteel, anderen leggen regelmatig vervolfbezoeken af.

2.2.3 Technische voorzieningen

De productiefaciliteiten die De Ateliers biedt zijn bewust elementair. Alleen de noodzakelijke gereedschappen, machines en apparatuur worden aangeboden. Wij stimuleren de zelfredzaamheid van onze deelnemers, om hen voor te bereiden op de zelfstandige beroepspraktijk van beeldend kunstenaar. Ze leren beperkte middelen optimaal te benutten en werk te maken zonder van kostbare voorzieningen afhankelijk te zijn. De Ateliers beschikt over verschillende werkplaatsen voor gemeenschappelijk gebruik. Er is een grote, lichte houtwerkplaats annex metaalwerkplaats, een eenvoudige doka en faciliteiten voor video-editing, welke in 2015 vernieuwd zijn om zo goed mogelijk te kunnen voorzien in de behoefte van deelnemers. Substantiële uitbreiding of vervanging van technische outillage in de periode 2017-2020 is niet voorzien. Bij het technisch personeel heeft zich recentelijk een wisseling voorgedaan. Twee parttime technici helpen de deelnemers, indien

nodig, bij de bediening van machines en zorg voor het onderhoud van het gebouw. De technische staf is verjongd, bedreven in digitale technieken en kan adequaat inspelen op nieuwe vragen van deelnemers.

2.2.4 Kwaliteitsreflectie

Wij volgen onze oud-deelnemers op de voet en zij houden ons op de hoogte van hun werk, tentoonstellingen, prijzen etc. Hun beroepspraktijk geeft een indicatie voor de kwaliteit die De Ateliers levert. Regelmatige monitoring toont aan dat vrijwel alle oud-deelnemers internationaal exposeren en verkopen. Van menigeen is werk opgenomen in particuliere verzamelingen en bedrijfscollecties (onder meer AkzoNobel, De Nederlandsche Bank, Daimler Chrysler, ING, Rabobank, ABN AMRO, Van den Broek Foundation, Caldic Collectie, Pinault), museumcollecties (Stedelijk Museum, Boijmans van Beuningen, Tate, Centre Pompidou, MoMa) en toonaangevende biënnales als die van Venetië, Sao Paulo, Gwangju en Sydney. Vrijwel alle prominente galeries voor hedendaagse kunst in Nederland vertegenwoordigen oud-deelnemers van De Ateliers (zie bijlage 1 en 3). De Ateliers is de enige Nederlandse instelling van wie oud-deelnemers vertegenwoordigd worden door de absolute wereldtop van galeries (Marlene Dumas bij David Zwirner, Tatiana Trouvé bij Gagosian, Thomas Houseago bij Hauser & Wirth). Veel oud-deelnemers geven lezingen over hun werk op De Ateliers, leggen atelierbezoeken af en steunen ons als ambassadeur en/of sponsor. De loyaliteit van oud-deelnemers aan het instituut is groot.

In het onderzoek van Buro Andersson, Eijffers, Felix uit 2010 (in opdracht van het Ministerie van OCW) naar de positionering en de bedrijfsvoering van de vier postacademische instellingen voor beeldende kunst in Nederland blijkt dat De Ateliers uitmuntend presteert. De output is twee maal zo goed als de masteropleidingen en van de vier postacademische instellingen scoort De Ateliers het beste. Deze prestaties zijn tot stand gebracht met een absoluut minimum aan beheerslasten en op basis van een relatief klein aantal oud-deelnemers.

Educatie en participatie

2.3 Hoe gaat uw instelling invulling geven aan educatie en participatie?

Als kunstenaarsinstituut voor talentontwikkeling is De Ateliers volledig gericht op de individuele begeleiding van jonge beeldende kunstenaars.

Omdat we trots en enthousiast zijn over ons werk en onze resultaten, delen wij die graag met anderen. Wij nodigen belangstellenden uit om kennis te maken met onze deelnemers en met onze manier van werken. Ontvangsten, rondleidingen en kennismakingsbezoeken worden georganiseerd in samenwerking met de deelnemers, zonder dat het de dagelijkse gang van zaken al te zeer verstoort. De Ateliers ontvangt regelmatig geïnteresseerde groepen voor rondleidingen, waaronder vriendenverenigingen van Duitse Kunstvereine, curatoren in opleiding van De Appel Arts Centre, Marie Claire France, Blau (de kunstbijlage november 2015 van Die Welt), Outset Int., bezoekers in het kader van het Mondriaan Fonds Internationale Gastenprogramma, et cetera. Voor de deelnemers is de kennismaking met deze bezoekers en hun reflectie op het werk in het atelier inspirerend. Met het lezingenprogramma biedt De Ateliers een geïnteresseerd publiek van onder meer studenten van kunstopleidingen en universiteiten de mogelijkheid mee te denken en te discussiëren over de beeldende kunst van vandaag.

Maatschappelijke waarde

2.4.1 Hoe gaat uw instelling invulling geven aan publieksbereik?

Naast onze deelnemers bestaat een brede kring van stakeholders die wordt gevormd door professionals, zoals kunstenaars, galeriehouders, museummedewerkers, tentoonstellingsmakers, verzamelaars, kunstcritici en onderzoekers. Voor ons en onze deelnemers is het belangrijk goede banden met al deze partijen op te bouwen en te onderhouden. We benaderen actief potentiële

stakeholders en houden belangstellenden regelmatig op de hoogte via een uitgebreide e-mailing en via sociale media. Met deelname aan televisieprogramma's als 'De straten van Amsterdam' bij de lokale zender AT5 of aan een documentaire als 'De Confrontatie' (waar jonge kunstenaars twee jaar werden gevolgd in hun tijd bij De Ateliers), vertoond op het Nederlands Film Festival en uitgezonden door 'Het uur van de wolf' (NPO2), stellen we ons open voor een zo breed mogelijk publiek.

De Ateliers legt de lat hoog bij de selectie, maar is laagdrempelig voor iedereen die zich wil aanmelden. Bij de werving van deelnemers maken wij geen onderscheid naar opleidingsniveau. Ook degenen die hun studie niet hebben voltooid kunnen zich aanmelden. Kandidaten uit de zogeheten DAC-landen zijn indien nodig vrijgesteld van aanmeldingskosten, om zo een financiële drempel weg te nemen. De Ateliers verwelkomt kunstenaars uit alle lagen van de bevolking, uit westerse en niet-westerse landen, en de deelnemerspopulatie weerspiegelt de verscheidenheid in culturele achtergrond en seksuele oriëntatie. Deze rijke diversiteit in groepssamenstelling is voor ons van groot belang.

De Ateliers voert een actief beleid om mensen te interesseren voor wat zich achter haar deuren afspeelt. Jaarlijks wordt de tentoonstelling 'Offspring' georganiseerd, met werk van deelnemers die hun tweejarige werkperiode afronden. In de kunstwereld heeft 'Offspring' de reputatie gekregen van een belangrijke *talent pool*, waar de grote beloftes voor de kunst van de toekomst voor het voetlicht treden. Daarom trekt de expositie, samengesteld door één van onze (gast)begeleiders, ieder jaar weer grote belangstelling van pers, publiek en professionals. De opening wordt altijd goed bezocht door galeriehouders, museummedewerkers, journalisten en verzamelaars. Voor de exposanten is het een belangrijke springplank naar een succesvolle beroepspraktijk. De deelnemers leggen contacten en bestendigen hier hun relaties met mensen uit de internationale kunstwereld.

Twee maal per jaar organiseert De Ateliers een serie van zes *artist talks*. De sprekers (man/vrouw, westers/niet-westers, hoogopgeleid/autodidact) behoren tot de meest spraakmakende kunstenaars van hun generatie. Het programma kent internationale sprekers met grootheden als Rem Koolhaas, Rabih Mroueh en Elisabeth Price en daarnaast vooral rijzende sterren van de jongste generatie van de internationale kunstwereld. Het programma wordt samengesteld op basis van suggesties van deelnemers en begeleiders. Gastsprekers leggen overdag individueel atelierbezoeken af bij de deelnemers en vertellen aan het eind van de dag over hun eigen atelierpraktijk, wat aanleiding geeft voor levendige discussie en vaak unieke gespreksmomenten. De lezingencycli hebben zich sinds 2005 ontwikkeld tot een internationaal gewaardeerd programma, dat wordt bezocht door kunstenaars, kunststudenten, galeriehouders, onderzoekers, journalisten, verzamelaars, tentoonstellingsmakers en andere geïnteresseerden. De lezingen zijn regelmatig uitverkocht. Het eigen verhaal van de individuele kunstenaar is verrassend en verfrissend, de belangstelling voor deze lezingen is groot.

Onze nieuwe website gaat naar verwachting voorjaar 2016 online. De website biedt nieuwe mogelijkheden voor interactie met het publiek en zal de dienstverlening naar bezoekers verhogen. Eén van de belangrijke vernieuwingen is dat het mogelijk wordt gemaakt online aanmelding te doen. Zo maken we deze aanmeldingsprocedure laagdrempelig en efficiënt. Nieuws over De Ateliers en haar kunstenaars wordt ook verspreid via Facebook en Twitter. Met intensiever gebruik van sociale media en een belangrijke upgrade van de website vergroten we de naamsbekendheid en verwachten we dat de bezoekersaantallen bij tentoonstellingen en kunstenaarslezingen vermeerderen.

2.4.2. Samenwerking

We voelen ons verantwoordelijk voor het vergroten van de naamsbekendheid van onze jonge kunstenaars, graag helpen wij hen het podium op:

Zo participeren we in het Amsterdam Art Weekend in november. In 2013 organiseerden de deelnemers een expositie van videowerken; in 2014 maakten begeleidend kunstenaars een expositie van werken van nieuwe deelnemers; en in 2015 presenteerden wij een solopresentatie van oud-deelnemer Paloma Polo, wiens internationaal succesvolle carrière is begonnen bij De Ateliers.

In 2015 nam De Ateliers voor het eerst deel aan het Spring Performance Festival, georganiseerd in samenwerking met Kunstverein en enkele galeries in de Amsterdamse Pijp. Voor de eerste editie verzorgde oud-deelnemer en gastbegeleider Lucy Stein een performance met de free jazz groep 'Death Shanties' uit Glasgow. Het was het best bezochte onderdeel van het festivalprogramma. De deelname aan het SPF wordt de komende jaren gecontinueerd, omdat het kansen biedt de variatie in de praktijk van De Ateliers-kunstenaars voor het voetlicht te brengen bij een breder publiek en om oud-deelnemers een podium te bieden voor live optredens.

Sinds 2013 organiseert De Ateliers in samenwerking met het Gemeentemuseum Den Haag en Outset Nederland de De Ateliers Debuut Serie: elk jaar in september presenteert het Gemeentemuseum een solotentoonstelling van een oud-deelnemer van De Ateliers die zijn of haar museumdebuut maakt (David Jablonowski in 2013, Alex Dordoy in 2014 en Lara Almarcegui in 2015). De expositie resulteert in een aankoop van werk voor de collectie van het Gemeentemuseum.

2.5 Hoe gaat uw instelling invulling geven aan ondernemerschap?

De Ateliers heeft een veelbewogen periode achter de rug. Op instigatie van het Ministerie van OCW en in lijn met het advies van de Raad voor Cultuur heeft De Ateliers zich in 2012-2013 welwillend en constructief opgesteld om samen met de Rijksakademie tot een nieuwe organisatie te komen. Wat begon als een beoogde samenwerking in coöperatief verband veranderde echter gaandeweg in een fusie en leek uiteindelijk meer op een overname van de kleinere door de grotere partij. De Ateliers en de Rijksakademie werden het niet eens over het gebruik van beide locaties en de specifieke kerntaak van De Ateliers, de individuele talentontwikkeling van jonge kunstenaars, kwam in het gedrang. Gelet op de gezonde financiële huishouding en de eigen huisvesting van De Ateliers, de minimale overheadkosten, de groeiende sponsorinkomsten en het relatief geringe bedrag aan benodigde subsidie, hebben we daarom gekozen voor een zelfstandig voortbestaan. De Ateliers heeft veel bijval gekregen voor deze koers, zowel nationaal als internationaal.

2.5.1 Reflectie op de financiële positie 2013-2016 in relatie tot de begroting 2017-2020 (incl. geleverde/verwachte prestaties)

De periode 2013-2016 ging van start met 50% van het gevraagde subsidiebedrag van 800.000 euro, namelijk 400.000 euro, met de opdracht om samen met de Rijksakademie in coöperatief verband te gaan werken en de mogelijkheid om via beurzen van het Mondriaan Fonds het budget op peil te brengen. Eind 2013 bleek dat de beoogde samenwerking niet ging lukken, omdat in de wijze waarop de Rijksakademie die voor ogen had de unieke waarden en het profiel van De Ateliers verloren zou gaan. Aanvankelijk dreigde De Ateliers haar structurele bijdrage door het mislukken van de samenwerking te verliezen.

Het Ministerie van OCW toonde uiteindelijk begrip voor de overwegingen van De Ateliers om de samenwerkingsbesprekingen af te breken en stelde voor 2014 opnieuw een bijdrage van 400.000 euro en voor de jaren 2015 en 2016 200.000 euro ter beschikking. Daarnaast ontving De Ateliers via individuele deelnemers beursgeld die hen door het Mondriaan Fonds waren toegekend in het kader van de regeling 'Beurs Praktijkverdieping Postacademische Instelling' (zes per jaar). Dat een deel van het budget voor talentontwikkeling in de vorm van beurzen beschikbaar werd gesteld, was bedoeld om marktwerking te stimuleren, maar heeft slechts geleid tot veel administratieve rompslomp. Met ingang van de nieuwe periode heeft het Ministerie van OCW besloten de stipendia weer via de instellingen te financieren.

Door de grote korting op het subsidie zijn forse besparingen doorgevoerd. Desondanks slaagde De Ateliers erin haar doelstellingen te verwezenlijken. De verminderde subsidie kon worden opgevangen dankzij extra bijdragen van het Ateliers Support Fund. Het ASF is in 2005 opgericht als een zelfstandige stichting, die ten doel heeft middelen te werven om de continuïteit van de activiteiten van De Ateliers te waarborgen. Het richt zich daartoe op vermogende kunstverzamelaars, bedrijven en fondsen. Donaties variëren van 5.000 tot 50.000 euro per jaar. Het ASF was van doorslaggevend betekenis, toen inkomsten uit overheidssubsidie drastisch verminderden. Supporters hebben grootmoedig extra schenkingen gedaan om deze periode te overbruggen. Daarmee stelden zij De Ateliers in staat haar werkzaamheden op het gewenste niveau te continueren. Subsidievermindering is daardoor niet ten koste gegaan van de prestaties van De Ateliers.

De Ateliers heeft haar eigen inkomsten in de afgelopen jaren gestaag weten te verhogen. Het gaat hier om ontvangen aanmeldingskosten, vergoedingen voor ateliergebruik van deelnemers, inkomsten uit kaartverkoop en tijdelijke verhuur van faciliteiten.

De donaties van het ASF zijn cruciaal. Dankzij donaties van het ASF kan De Ateliers onder meer alle deelnemers een stipendium toekennen dat voldoet aan de inkomstennorm van de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) voor verblijf van niet-EU-ingezetenen in Nederland (dit stipendium stelt deelnemers in staat zich volledig op het werk in het atelier te richten).

Door de samenwerking met het ASF is De Ateliers in staat nieuwe groepen als particuliere kunstverzamelaars en bedrijfscollecties bij het instituut te betrekken. Het contact tussen De Ateliers en haar betrokken kring van begunstigers wordt gekenmerkt door groot persoonlijk engagement en een informele sfeer.

De begroting voor 2017-2020 is gebaseerd op twintig deelnemers per jaar, inclusief twintig stipendia. Daarnaast is de post bijeenkomsten/excursies gesteld op het niveau van 2012. In 2013 werd deze post wegbezuinigd. De afgelopen jaren heeft het gemis aan een gezamenlijke excursie zich doen voelen. Een groepsreis bespoedigt de kennismaking tussen deelnemers onderling en tussen deelnemers en begeleiders en is van waarde voor de cohesie van De Ateliers.

2.5.2 Personeelsbeleid en werkgeverschap m.b.t. activiteiten

De Ateliers opereert bewust met een zo klein mogelijke organisatie, teneinde de overheadkosten te kunnen beperken tot een absoluut minimum. Alle middelen staan ten dienste van de kerntaak: de begeleiding van toptalent. In de afgelopen kunstenplanperiode is alleen geïnvesteerd in extra uren voor fondsenwerving. De complete staf van personeel in dienstverband (6 medewerkers) bedraagt 4,2 fte. Aangezien een uitbreiding van activiteiten in de periode 2017-2020 niet is voorzien, blijft de omvang van het personeelsbestand naar verwachting onveranderd.

2.5.3 Marketingactiviteiten en prijsstrategie

Voor de invoering van de aanmeldingskosten heeft De Ateliers een tarief vastgesteld dat geen drempel opwerpt voor aanmelders. Datzelfde geldt voor de jaarlijkse bijdrage die deelnemers moeten betalen voor hun deelname en het gebruik van de studio. Bij het maken van de begroting voor 2017-2020 zijn deze bedragen opnieuw tegen het licht gehouden en is besloten deze tarieven te handhaven.

2.5.4 Financieringsmix en onderliggend verdienmodel

Er is hard gewerkt om de zelfstandigheid van De Ateliers verder te verstevigen. Bijvoorbeeld door uitbreiding van het aantal donateurs, door vergroting van eigen inkomsten uit incidentele verhuur, en door uitbreiding van het aantal beurzen van deelnemers uit hun land van herkomst. Een eerder geformuleerd beleidsvoornemen is de realisatie van een drietal ateliers dat door grote bedrijven, fondsen of overheden wordt geadopteerd. Inspanningen hiervoor hebben nog niet geleid tot concreet resultaat maar deze ambitie blijft bestaan. De Ateliers streeft naar een evenwichtige

financiering uit eigen inkomsten, donaties en publieke middelen. Overheidssteun is en blijft onontbeerlijk, te meer omdat het een erkenning is van het publiekmaatschappelijke belang van De Ateliers en een keurmerk waar andere financiers en overheidsinstellingen vertrouwen in stellen.

2.5.5 Strategie bij tegenvallende inkomsten

Tegenvallende inkomsten zullen geen grote invloed hebben op de exploitatie en de continuïteit van De Ateliers. Eventuele tekorten kunnen worden ondervangen door een hogere jaarlijkse donatie van het Ateliers Support Fund aan De Ateliers. Overigens zijn ook de andere inkomsten nauwelijks afhankelijk van externe factoren.

Wij realiseren ons heel goed dat de extra donaties van onze supporters in de jaren 2014 en 2015 eenmalig van karakter waren. De komende jaren zal De Ateliers dan ook alles in het werk stellen om het ledenbestand van het ASF op peil te houden en nieuwe leden te werven. Doel is het eventuele verloop in het ledenbestand te compenseren met nieuwe aanwas en het totaal aantal leden te vergroten. De begroting van 2017-2020 voorziet jaarlijks in 27% inkomsten uit eigen verdiensten en giften van het ASF. Dit percentage is structureel haalbaar, er wordt de komende jaren gestreefd naar een hoger percentage eigen inkomsten.

Het is voor ons vanzelfsprekend om met minimale middelen optimaal te presteren. Aangezien De Ateliers al vele jaren opereert met een minimum aan kosten valt van extra bezuinigingen op uitgaven slechts een marginaal effect te verwachten.

2.5.6 Naleving Governance Code Cultuur

Het bestuur van De Ateliers is zeer begaan bij het reilen en zeilen van het instituut. Voorzitter Joop van Caldenborgh heeft stad en land afgereisd, van De Ateliers-supporter naar de Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW met als doel begrip en steun te verwerven voor de nieuwe koers. Bij zijn aantreden heeft Joop van Caldenborgh gemeld geen volle termijn in het bestuur zitting te kunnen nemen en te zullen terugtreden zodra De Ateliers weer in rustiger vaarwater is gekomen. In oud-minister en senator Elco Brinkman heeft het bestuur recentelijk een kundig opvolger gevonden.

De Ateliers hanteert het Bestuur + Directie model, waarbij de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en uitvoering van het beleid in handen ligt van de directeur, het stichtingsbestuur functioneert als toezichthouder. Het beleid wordt uitgezet door de artistieke adviesraad, bestaande uit een afvaardiging van de begeleidend kunstenaars, in samenspraak met de staf (directeur, zakelijk leider, fondsenwerver). Het bestuur bewaakt de continuïteit en ondersteunt de uitvoering van het beleid waar nodig. De directeur legt verantwoording af aan het bestuur. Inzichtelijke activiteitenverslagen en jaarrekeningen geven vorm aan de gewenste transparantie.

Het bestuur bestaat uit tenminste vijf leden. Leden van het bestuur worden benoemd voor een termijn van vijf jaar en kunnen worden herbenoemd. Leden van het bestuur ontvangen geen vergoeding. Het bestuur bestaat uit leden die, naast bestuurlijke ervaring, affiniteit hebben met hedendaagse beeldende kunst en cultuur, zich betrokken voelen tot de samenleving en beschikken over zo breed en divers mogelijke expertise het gebied van politiek, ondernemerschap, juridische kennis en financiën. Voor de periode 2017-2020 zullen de reglementen in de statuten ten aanzien van zittingstermijnen van bestuursleden worden geactualiseerd.

De samenstelling van het bestuur van Stichting Ateliers 63 is per 1 februari 2016 is als volgt:

Elco Brinkman, voorzitter (per 25-01-2016), fractievoorzitter CDA Eerste Kamer

Marcel Windt, secretaris/penningmeester (per 18-03-2015), partner Houthoff-Buruma

Pierre Audi, lid, (herbenoemd per 31-05-2011), artistiek leider De Nationale Opera

Anne Marie Stordiau-van Egmond, lid (per 11-12-2012), attaché Security and Justice, Dutch Embassy, Londen

Rein Wolfs, lid (per 25-01-2016), intendant Kunst und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn

Recente wijzigingen in de bestuurssamenstelling worden momenteel administratief geïmplementeerd. In de komende kunstenplanperiode zullen wisselingen in de bestuurssamenstelling zich voordoen wanneer het verstrijken van zittingstermijnen daar aanleiding toe geeft.